Ålands landskapsregering

Asiakirjan nimi	Kirjeen nro
LAUSUNTO	116 S3
Asian nro	Päiväys
ÅLR 2021/5756	22.6.2021

Viite
Pyyntönne 18.6.2021

Yhteyshenkilö
Lakimies Joel Bremius, +358 18 25 000 (vaihde)
joel.bremius@regeringen.ax

Perustuslakivaliokunta
FIN-00102 EDUSKUNTA

pev@eduskunta.fi

Asia

Lausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi tartuntatautilain väliaikaisesta muuttamisesta

Maakunnan hallitus sai 18.6.2021 perustuslakivaliokunnalta lausuntopyynnön koskien hallituksen esitystä eduskunnalle laiksi tartuntatautilain (1227/2016) väliaikaisesta muuttamisesta (RP 105/2021 vp).

Maakunnan hallitus on 1.6.2021 lähettänyt sosiaali- ja terveysministeriölle hallituksen esitysluonnosta koskevan lausunnon (Liite). Maakunnan hallitus viittaa aiemmin antamaansa lausuntoon ja kertoo lisäksi seuraavat näkemykset.

Maakunnan hallitus toteaa hallituksen esityksen perusteella, että suurin osa niistä lakiehdotuksen aiheuttamista ongelmista, jotka on tuotu esiin maakunnan hallituksen 1.6.2021 sosiaali- ja terveysministeriölle antamassa lausunnossa on edelleen lakiehdotuksessa. Muun muassa Suomen perustuslaissa (731/1999) turvattujen perusoikeuksien noudattamisen osalta. Lakiehdotus poikkeaa edelleen Suomen hyväksymästä EU:n koordinoidusta lähestymistavastavasta matkustamista koskevien toimenpiteiden osalta covid-19-pandemian johdosta, koska ehdotuksessa ei oteta huomioon lähtömaan epidemiologista tilannetta. Euroopan neuvoston vapaan liikkuvuuden rajoittamista koskevan suosituksen mukaan jäsenmaat voivat edelleen vaatia, että oransseilta tai punaisilta alueilta saapuvilla henkilöillä on todistus negatiivisesta testituloksesta. Punaiselta alueelta saapuvat henkilöt, joilla ei ole kyseistä todistusta voidaan asettaa karanteeniin tai eristykseen kunnes he voivat esittää negatiivisen testituloksen, ja oranssilta alueelta saapuvat matkustajat voidaan velvoittaa testin tekemiseen maahantulon jälkeen. Myöskään maakunnan hallituksen valtioneuvostolle esittämiin kysymyksiin lakiehdotuksen käytännön toteutuksesta ei ole vastattu.

Hallituksen esityksen mukaan Suomeen saapuvien henkilöiden, joilla on Suomessa kotikunta tai kotikuntaan rinnastuva oikeus käyttää julkisen terveydenhuollon palveluita Suomessa, covid-19-testaus on maksutonta sosiaali- ja terveydenhuollon

asiakasmaksuista annetun lain (734/1992) nojalla. Ahvenanmaan vastaavat säännökset ovat Ahvenanmaan terveyden- ja sairaanhoidon maksujen perusteista annetussa maakuntalaissa nimeltään landskapslag (2007:23) om grunderna för avgifter till Ålands hälso- och sjukvård. Lisäksi Suomeen saapuvien matkustajien covid-19-testaus on maksutonta WHO:n kansainvälisen terveyssäännöstön (2005) nojalla. Hallituksen esityksen mukaan sosiaali- ja terveysministeriö suosittelee, että kunnat eivät perisi maksua covid-19-testeistä myöskään henkilöiltä, joilla epäillään tartuntaa ja joilla ei ole Suomessa kotikuntaa. Sillä tavalla lakiehdotuksesta aiheutuu sellaisia kustannuksia, joista ei säädetä itsehallinnon rahoitusjärjestelmässä ja joita ei ole otettu huomioon hallituksen esityksessä.

Todistusten tarkistamista Ahvenanmaan satamissa ja lentokentällä ei voi toteuttaa ilman terminaaleihin ja muihin matkustajatiloihin syntyvää ruuhkaa, mikä on vastoin tartuntatautilain perimmäistä tarkoitusta, eli etäisyyksien noudattamista. Siitä aiheutuu myös suuria rasitteita kuljetusliikkeille ja myöhästymisten riski kasvaa.

Maakunnan hallitus suhtautuu kriittisesti siihen, että työmatkat ja muut välttämättömät syyt eivät sisälly lakiehdotuksen 16 c §:n mukaisiin poikkeuksiin velvollisuudesta esittää todistus ja osallistua testiin. Muina välttämättöminä syinä voidaan mainita esimerkiksi perhesyistä tapahtuva matkustaminen ja kiinteistön, asunnon tai vapaa-ajan asunnon omistaminen Suomessa. Myös huvialusliikenteen pitäisi voimassa olevien rajoja koskevien rajoitusten tapaan kuulua poikkeusten piiriin, koska sitä on mahdoton kontrolloida. Mahdotonta on myös tarkistusjärjestelmän luominen sellaisia huviveneellä saapuvia henkilöitä varten, jotka eivät ohita rajanylityspaikkoja.

Ottaen huomioon, että lomakausi on jo alkanut, Ahvenanmaan terveysviranomaisen nimeltään Ålands hälso- och sjukvård tosiasiallinen testauskapasiteetti on kesällä noin 200–300 testiä vuorokaudessa. Lakiehdotuksen käytännön toteutettavuus sen osalta, että testiä vaaditaan sekä rajalla että maahantulon jälkeen, voidaan siten vahvasti kyseenalaistaa. Lisäksi vaarana on, että lakiehdotus ylikuormittaa terveydenhuoltoa siten, että varsinaiseen tartuntojen jäljitykseen ei ole riittävästi testauskapasiteettia ja resursseja. Näin ollen myös se, että lakiehdotuksen katsotaan turvaavan Suomen perustuslain 19 §:n 3 momentin mukaisen oikeuden riittäviin terveyspalveluihin ja edistävän väestön terveyttä, on hyvin kyseenalaista.

Lopuksi maakunnan hallitus painottaa taas, että lakiehdotuksen systemaattiseen toimeenpanoon liittyy käytännöllisiä ja resursseja koskevia ongelmia Ahvenanmaalla, jossa on kolme kansainvälistä satamaa ja yksi lentokenttä. Ahvenanmaan poliisiviranomaisella ei myöskään ole tarkistusjärjestelmää eikä henkilöstöresursseja henkilötietojen käsittelyä ja Ahvenanmaalle saapuvien henkilöiden seuraamista ja mahdolliseen rikosoikeudelliseen vastuuseen saattamista varten, mikäli he eivät noudata sääntelyä. Maakunnan hallitus korostaa myös, että jos lakiehdotus toteutetaan, valtakunnan on vastattava sen kaikista kustannuksista, mukaan lukien testauskustannukset, koska näiden tehtävien ei ole ajateltu

sisältyvän itsehallinnon rahoitukseen. Koska lakiehdotus voi johtaa siihen, että ihmisiä voidaan käännyttää tai heidän vapautensa voidaan riistää perusteettomasti tai ilman välttämättömiä syitä, jos heidät määrätään eristykseen tai karanteeniin virheellisen positiivisen testituloksen perusteella, on kyseenalaista, onko lakiehdotus Suomen perustuslain 7 §:n ja terveydenhuollon eettisten periaatteiden mukainen. Maakunnan hallituksen arvio on siis se, että jos lakiehdotus hyväksytään, se

- käytännössä johtaa matkustamisen osalta laajempiin rajoittamistoimenpiteisiin kuin mistä Suomen exit-strategian hyväksymisen yhteydessä 21.4.2021 päätettiin ja kuin 21.6.2021 voimaan tulleet rajoja koskevat rajoitukset poikkeuksineen;
- rajoittaa matkustamista sellaisten välttämättömyysarvioiden perusteella, jotka perustuvat esityksen vanhentuneeseen koronavirustaudin epidemiologiseen ja lääketieteelliseen tilannekuvaan;
- johtaa siihen, että markkinaedellytykset lauttaliikenteen harjoittamiselle vaikeutuvat verrattuna 21.6.2021 voimaantulleisiin rajoja koskeviin rajoituksiin poikkeuksineen; sekä
- ei vastaa Suomen hyväksymän ”vihreitä passeja” ja ”vihreitä maita” koskevan EU-sääntelyn tavoitetta Euroopan ja EU:n vapaan liikkuvuuden turvallisesta avaamisesta.

Henkilökohtaisen vapauden ja vapaan liikkuvuuden rajoitukset voidaan kyseenalaistaa myös välttämättömyysnäkökulmasta, erityisesti ottaen huomioon, että rokotekattavuus Suomen, Euroopan ja maailman väestön keskuudessa kasvaa nopeasti, ja että ilmaantuvuusluvut pienenevät. Mikäli maakunnan hallituksen näkemyksiä ei oteta huomioon, ja koska maakunnan hallitus on kertonut selvästi lakiehdotuksen toimeenpanon käytännön ongelmista, valtakunta vastaa Ahvenanmaalla syntyvästä tilanteesta ja lakiehdotuksen Ahvenanmaan julkiselle taloudelle ja Ahvenanmaan taloudelle ylipäätään aiheuttamista haitoista, mikä entisestään lisää Ahvenanmaan itsehallintolain (1144/1991) 51 §:n mukaisten Ahvenanmaan lisäavustusten tarvetta.

Maaneuvos Veronica Thörnroos

Ministeri Annika Hambrudd

Ålands landskapsregering

LIITE	Maakunnan hallituksen lausunto sosiaali- ja terveysministeriölle, 1.6.2021
TIEDOKSI	Ahvenanmaan maakuntapäivät, Itsehallintopoliittinen lautakunta, info@lagtinget.ax Ahvenanmaan asioista vastaava ministeri Anna-Maja Henriksson, anna-maja.henriksson@om.fi Kansanedustaja Mats Löfström, mats.lofstrom@eduskunta.fi Valtioneuvoston kanslia, kirjaamo@vnk.fi Heidi Kaila, Valtioneuvoston kanslia, heidi.kaila@vnk.fi Noora Löfström, Valtioneuvoston kanslia, noora.lofstrom@vnk.fi Janina Groop-Bondestam, oikeusministeriö, janina.groop-bondestam@om.fi Viveca Arrhenius, sosiaali- ja terveysministeriö, viveca.arrhenius@stm.fi Anne Kumpula, sosiaali- ja terveysministeriö, anne.kumpula@stm.fi Maija Neva, sosiaali- ja terveysministeriö, maija.neva@stm.fi Liisa Katajamäki, sosiaali- ja terveysministeriö, liisa.katajamaki@stm.fi Claes Hammar, Ruotsin pääkonsuli, claes.hammar@gov.se Ålands hälso- och sjukvård, info@ahs.ax Ahvenanmaan poliisiviranomainen, registratur.aland@polisen.ax Kim Westman, Ahvenanmaan merivartioaseman asemapäällikkö, kim.westman@raja.fi Eva Enges, Maarianhaminan tulli, eva.enges@tulli.fi

Ålands landskapsregering

Asiakirjan nimi	Kirjeen nro
LAUSUNTO	94 S3
Asian nro	Päiväys
ÅLR 2021/4460	1.6.2021

Viite
VN/12442/2021

Yhteyshenkilö
Maakunnan lääkäri Knut Lönnroth,
Puhelin +358 18 25000 (vaihde)
knut.lonnroth@regeringen.ax

Sosiaali- ja terveysministeriö
PL 33
FIN-00023 VALTIONEUVOSTO

kirjaamo@stm.fi

Asia

Lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laeiksi majoitus- ja ravitsemistoiminnasta annetun lain väliaikaisesta muuttamisesta ja rikoslain 44 luvun 2 §:n väliaikaisesta muuttamisesta

Maakunnan hallitus sai 28.5.2021 klo 16.54 sosiaali- ja terveysministeriöltä lausuntopyynnön koskien luonnosta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laeiksi tartuntatautilain (1227/2016) väliaikaisesta muuttamisesta ja rikoslain (39/1889) 44 luvun 2 §:n väliaikaisesta muuttamisesta. Sosiaali- ja terveysministeriö pyysi vastausta viimeistään 1.6.2021. Maakunnan hallitus toteaa, että sosiaali- ja terveysministeriön lausuntopyyntö julkistettiin suomeksi 25.5.2021, ja vastausaikaa annettiin 31.5.2021 saakka. Maakunnan hallitus korostaa, että lausunnon antamiseen käytettävissä olevaa aikaa koskeva epäsuhta sen perusteella, tutustuuko lausunnonantaja esitykseen suomeksi vai ruotsiksi, ei ole hyväksyttävä.

Vaikutukset Ahvenanmaan yhteiskuntaan ja talouteen

Ahvenanmaa on rajaseutu, joka on riippuvainen lähialueiden kanssa tapahtuvasta vaihdosta ja liikenteestä. Maakunnan hallitus on aiemmissa lausunnoissaan tuonut esiin sen, että maakunta tarvitsee liikennettä Ahvenanmaalle ja sieltä pois, sekä merenkulun merkityksen Ahvenanmaan yhteiskunnalle ja taloudelle. Riittävän liikenteen turvaamiseksi, työmatkaliikenteen mahdollistamiseksi, perhesyistä tapahtuvan matkustamisen mahdollistamiseksi sekä elinkeinoelämän ja ennen kaikkea Ahvenanmaan terveydenhuollon työvoiman saatavuuden turvaamiseksi tarvitaan kuljetuksia ja henkilöliikennettä suoraan Ruotsiin ja Ruotsista sekä muualle Suomeen ja Suomesta. Merenkulun merkityksestä Ahvenanmaan taloudelle kertoo sekin, että Ahvenanmaan BKT:n ennustetaan laskeneen 15 prosenttia vuonna 2020 ja se, että Ahvenanmaan työttömyys kasvoi 3,5 prosentista keskimäärin 9,5 prosenttiin vuonna 2020. Viimeisimpien työttömyyslukujen mukaan, jotka ovat huhtikuulta 2021, työttömyys on 8,5 prosenttia (jos työllistämistoimia ei lasketa mukaan, työttömyys on noin 11 prosenttia).

Työttömyys on kasvanut erityisesti matkailusta riippuvaisilla aloilla, kuten liikennealalla ja hotelli- ja ravintola-alalla. Matkailun liikevaihto väheni vuonna 2020 alustavien tietojen mukaan keskimäärin 40 prosenttia vuodesta 2019. Ahvenanmaalle matkustaminen väheni vuonna 2020 runsaat kaksi kolmasosaa vuodesta 2019. Kaiken kaikkiaan Ahvenanmaan yhteiskunta on kokonaisuudessaan kärsinyt kovasti koronavirusepidemiasta, ja Ahvenanmaan maakunnan osalta maakunnan hallitus ilmoitti hiljattain vuoden 2020 tilinpäätöksessään yhteensä 49,9 miljoonan suuruisesta alijäämästä. Jos rajoituksia vähintään työmatkaliikenteen ja perheiden ja sukulaisten Ruotsiin tehtävien matkojen osalta ei pureta pikimmiten, sillä on huomattavia vaikutuksia Ahvenanmaan yhteiskuntaan ja tarvittavan kesätyövoiman palkkaamiseen sekä muihin ennen tärkeää matkailukautta tehtäviin valmisteluihin.

Suomen ja Ruotsin välinen matkustusliikenne säilyy vähäisenä, jos matkustajien on itse maksettava koronatesteistä. Varustamoelinkeino ja Ahvenanmaan yhteiskunta kärsisivät siinä tapauksessa todella paljon. Lisäksi lakiehdotus aiheuttaa rajan ylittäville työmatkalaisille kustannuksia moneksi kuukaudeksi. Yhdenvertaisuusnäkökulmasta on myös ongelmallista, että matkustajan on itse maksettava koronatestinsä, koska vaarana on se, että ulkomaanmatkailusta tulee luokkakysymys siten, että ne, joilla on siihen varaa, voivat matkustaa, miten haluavat.

Lakiehdotuksen mukaan vaatimus todistuksen näyttämisestä maahantulon yhteydessä ja koronatestistä sekä maahantulon yhteydessä että sen jälkeen koskisi vuonna 2008 tai sitä aiemmin syntyneitä henkilöitä. Siksi useissa ikäryhmissä on lapsia, jotka kuuluvat lakiehdotuksen piiriin, mutta jotka eivät useimmissa maissa ole mukana rokotusjärjestyksessä. Heillä ei siis ole esittää rokotustodistusta, ja siksi heidät on testattava ennen saapumista tai sen yhteydessä sekä 3–5 päivää saapumisen jälkeen. Tämän vaikutukset esimerkiksi lapsille, joilla on tapaamisoikeus Ruotsin ja Ahvenanmaan välillä, Ahvenanmaalle matkustaville perheille ja lasten rajat ylittäville urheiluharrastuksille ovat hyvin huolestuttavia. Maakunnan hallitus katsoo, että lakiehdotus ei riittävästi ota huomioon sen vaikutuksia lapsiin, ja että lakiehdotuksen yhteensopivuus YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen kanssa voidaan tältä osin kyseenalaistaa.

Todistusten tarkistus saapumisen yhteydessä

Maakunnan hallitus yhtyy arvioon siitä, että kokonaan rokotettujen tai viimeisen kuuden kuukauden aikana covid-19-taudin sairastaneiden maahantulijoiden aiheuttama riski taudin leviämiselle Ahvenanmaalla on hyvin pieni. Maakunnan hallitus yhtyy myös THL:n ja Euroopan tautienehkäisy- ja -valvontakeskus ECDC:n arvioon siitä, että karanteeni yhdistettynä strategisesti kohdistettuun testaamiseen voi pienentää riskiä siitä, että riskialueilta matkustavat henkilöt, joita ei ole rokotettu tai joilla ei ole ollut covid-19-tautia, aiheuttavat taudin leviämistä Ahvenanmaalla. Sen sijaan maakunnan hallitus ei pidä tarkoituksenmukaisena eikä oikeasuhtaisena todistuksen vaatimista yhdistettynä tiettyjä henkilöitä koskeviin testausvaatimuksiin, jotka olisivat voimassa yhden vuoden siten, että

lähtömaan epidemiatilannetta tai muita tartuntojen ehkäisytoimenpiteitä, kuten karanteenisuositusta riskialueilta saavuttaessa, ei oteta huomioon.

Maakunnan hallitus toteaa, että kaikkien ulkomailta Ahvenanmaalle saapuvien maahantulijoiden pitkäkestoinen ja järjestelmällinen todistusten tarkistaminen on mahdotonta toteuttaa ja suhteetonta. Maakunnan hallitus toteaa, että lakiehdotus mahdollistaa todistusten pistokoetarkastukset saapumisen yhteydessä, ja että koronatestaus voidaan suorittaa muualla kuin rajanylityspaikalla, jos koronatestin tekeminen on tarpeen saapumisen yhteydessä.

Pistokoetarkastusten toteuttaminen Ahvenanmaalla on mahdollista. Tämä on kuitenkin käytännön ratkaisu, jolla voi mahdollisesti olla kielteisiä vaikutuksia. Jos henkilöllä ei ole tarvittavia todistuksia Suomeen saapuessaan eikä tätä huomata pistokoetarkistusten yhteydessä, henkilöltä edellytetään oma-aloitteista osallistumista pakollisiin koronatesteihin maahantulon jälkeen. Henkilö, joka ei oma-aloitteisesti ole noudattanut tätä velvollisuutta, ei todennäköisesti mielellään halua hakeutua testiin, jos hänellä ilmenee oireita, koska yhteydenotto terveydenhuoltoon voi johtaa lainrikkomuksen paljastumiseen ja siihen puuttumiseen.

Pistokoetarkistusjärjestelmä ei myöskään kohtele tasa-arvoisesti kaikkia ulkomaalaisia ja henkilöitä, jotka eivät ole kirjoilla Suomessa. Siinä tapauksessa on sattumanvaraista, pääsevätkö he Suomeen. Tällä hetkellä ei myöskään ole olemassa tarkistus- tai seurantajärjestelmää heitä varten, jotka on tarkoitus testata maahantulon jälkeen.

Koronatestit saapumisen yhteydessä ja sen jälkeen

Lakiehdotuksen taustaa käsittelevän kappaleen mukaan pakolliset terveystarkastukset on otettu käyttöön maan kaikilla rajanylityspaikoilla. Se ei pidä paikkaansa, koska maakunnan hallitus ei ole päättänyt tartuntatautilain 16 §:n mukaisten pakollisten terveystarkastusten tekemisestä Ahvenanmaalla. Perusteluiden mukaan Suomessa ei ole saatavilla tietoa suositellun vapaaehtoisen karanteenin noudattamisesta. Sekään ei pidä paikkaansa. Ahvenanmaalla tätä on analysoitu osin tartuntataudin jäljittämisen yhteydessä, ja osin tutkimuksessa, jossa kysyttiin, missä määrin väestö on noudattanut suosituksia. Ahvenanmaan osalta voidaan tehdä se johtopäätös, että useimmat ihmiset ovat noudattaneet maakunnan hallituksen karanteenisuosituksia. Tästä on informoitu sekä THL:ää että sosiaali- ja terveysministeriötä aiempien rajojen terveysturvallisuutta koskeneiden lausuntojen yhteydessä. Siksi on merkille pantavaa, että Ahvenanmaalla saatuja kokemuksia ei ole otettu huomioon uudessa lakiehdotuksessa. Lain yksityiskohtaisissa perusteluissa kerrotaan THL:n analyysistä, joka koskee ennen saapumista ja sen jälkeen tehtävien testien hyödyllisyyttä. THL arvioi muun muassa, että jos Suomeen saapuva henkilö välttää lähikontakteja karanteenisuositusta noudattamalla, ennen ja jälkeen maahantuloa tehtävien testien yhdistelmän hyöty tartuntatautien ehkäisemisen kannalta on rajallinen. Maakunnan hallitus yhtyy tähän arvioon.

Maakunnan hallitus suhtautuu kriittisesti siihen, että lakiehdotuksessa ei oteta huomioon maahantulon jälkeisiä karanteenisuosituksia tai sitä, miten hyvin maahantulijat välttävät kontakteja muihin ihmisiin. Lakiehdotuksessa ei oteta huomioon myöskään lähtömaan tai lähtöalueen epidemiatilannetta. Lakiehdotus siis poikkeaa monin tavoin vakiintuneesta käytännöstä maahantulon jälkeisten karanteenisuositusten ja tartuntatautilain 16, 60 ja 63 §:n mukaisten pakollisten terveystarkastusten, karanteenin ja eristämisen osalta.

Se, että lähtömaan epidemiatilannetta ei oteta huomioon, on perusteetonta tartuntataudin leviämisen ehkäisemisen kannalta, ja siitä voi olla enemmän haittaa kuin hyötyä. Matalan ilmaantuvuuden alueilta saapuvia oireettomia henkilöitä testattaessa hyvin suuri osa positiivisista testituloksista tulee olemaan vääriä positiivisia tuloksia, kuten myös ECDC on raportoinut.[1] Tämä koskee sekä ennen matkaa testattavia ulkomaalaisia (sillä seurauksella, että he eivät saa matkustaa, vaikka se olisi turvallista) että Suomessa vakituisesti asuvia henkilöitä (jotka eristetään ja joiden kontaktit jäljitetään turhaan). On merkille pantavaa, että testien heikon luotettavuuden vaikutuksia oireettomien henkilöiden seulonnan osalta ei oteta huomioon lakiehdotuksessa. Erityisesti siksi, että väärä positiivinen tulos voi johtaa vapaudenmenetykseen eristyksen tai karanteenin muodossa, ja siten perusteettomaan Suomen perustuslain (731/1999) 7 §:n mukaisen henkilökohtaisen vapauden rajoittamiseen.

Maakunnan hallitus toteaa, että lakiehdotus monilta osin poikkeaa Eurooppa-neuvoston ja ECDC:n EU:n sisärajan ylittävien henkilöiden testaamisesta ja karanteenista antamista suosituksista: [2,3]

- Eurooppa-neuvosto suosittelee, että kaikki jäsenmaat noudattaisivat yhteisiä kriteereitä sen suhteen, milloin testaamista ja muita toimenpiteitä tulee harkita. Suomi on hyväksynyt tämän suosituksen. Kriteerit perustuvat ilmaantuvuuteen, positiivisten testitulosten osuuteen sekä tehtyjen testien määrään suhteessa asukaslukuun. Neuvosto toteaa erityisesti, että kaikki jäsenvaltiot ovat sopineet, että mitkään toimenpiteet eivät koske ECDC:n eri riskitason maita kuvaavaan karttaan vihreällä merkittyjä maita.[4] Lakiehdotuksen vaatimukset taudin testaamisesta lähtömaan epidemiatilanteesta riippumatta eivät ole tämän suosituksen mukaisia.

[1] https://www.ecdc.europa.eu/en/publications-data/guidelines-covid-19-testing-and-quarantine-air-travellers
[2] https://ec.europa.eu/info/live-work-travel-eu/coronavirus-response/travel-during-coronavirus-pandemic/common-approach-travel-measures-eu_en
[3] https://www.ecdc.europa.eu/sites/default/files/documents/Guidance-for-COVID-19-quarantine-and-testing-for%20travellers.pdf
[4] https://www.ecdc.europa.eu/en/covid-19/situation-updates/weekly-maps-coordinated-restriction-free-movement

- Eurooppa-neuvosto toteaa myös, että rajaseuduilla asuvat ihmiset tulee rajata tiettyjen rajoitusten ulkopuolelle. Jos he ylittävät rajan säännöllisesti, esimerkiksi perhesyistä tai työn takia, heidän ei tule joutua karanteeniin, ja heiltä vaadittavan testaamistiheyden tulee olla kohtuullinen. Jos epidemiologinen tilanne on samankaltainen rajan molemmin puolin, testausta ei tule vaatia. Ahvenanmaan erityistä asemaa rajaseutuna ei ole otettu huomioon lakiehdotuksessa.

- ECDC korostaa, että tämän tyyppisiä toimenpiteitä on harkittava sellaisten uusien virusmuunnosten aiheuttamien tartuntojen maahantulon tai maahan paluun estämiseksi, joita maassa ei vielä ole, ja että tämä on merkittävästi vähemmän tärkeää uusien muunnosten jo vakiinnuttua. Nyt useimmat huolestuttavat muunnokset ovat jo Suomessa, ja myös Suomessa voi syntyä uusia muunnoksia. Tarkoituksenmukaisempi strategia olisi uusien kohdennettujen testivaatimusten tai suositusten käyttöönotto, jos jossain tietyssä maassa havaitaan uusi ja huolestuttava virusmuunnos.

Lakiehdotuksen myötä monet joutuvat vähintään yhteen koronatestiin Ahvenanmaalla, koska he saavuttavat lakiehdotuksen rokotusvaatimuksen aikaistaan kesän 2021 jälkeen. Henkilöt, joita ei lääketieteellisistä tai henkilökohtaisista syistä rokoteta, joutuvat testattaviksi matkustamisen yhteydessä lain koko voimassaolon ajan, koska lakiehdotus ei mahdollista poikkeuksia, jos henkilö voi esittää todistuksen siitä, että rokottaminen ei sovellu hänelle. Vaarana on siten, että lakiehdotus johtaa terveydenhuollon ylikuormittumiseen ilman, että sillä on merkittävää vaikutusta taudin leviämisen ehkäisemiseen. Toisaalta Ahvenanmaalla tehtävien koronatestien määrä voi kasvaa roimasti, toisaalta ehdotetut aikarajat tarkoittavat sitä, että terveydenhuollon on varmistettava, että sillä on viikon jokaisena päivänä riittävästi kapasiteettia uusien maahantulijoiden vastaanottamiseksi.
Kaiken kaikkiaan lakiehdotus tarkoittaa sitä, että henkilö, joka ei tosiasiassa lainkaan ole ollut vaarassa saada tartuntaa, on silti velvollinen käymään koronatestissä, ja että hänet voidaan tuomita sakkoihin, jos hän laiminlyö testausvelvoitteen. Jos testitulos on väärä positiivinen tulos, henkilön vapaus voidaan riistää perusteettomasti eristyksen tai karanteenin muodossa. Tämä ei kokonaisuutena katsoen voi olla sopusoinnussa Suomen perustuslain 7 §:n tai hoidon etiikan periaatteiden kanssa.

Jos sellainen testivaatimus otetaan käyttöön, jonka laiminlyönnillä voi olla rikosoikeudellisia seuraamuksia, ja jos lakiehdotus maakunnan hallituksen kehotuksesta huolimatta toteutetaan, maakunnan hallitus edellyttää, että testit on tarjottava asianosaisille maksutta ja että valtion on vastattava niiden kustannuksista.

Tällä hetkellä myöskään Ahvenanmaan poliisiviranomaisella ei ole virka-aputehtäviin sitoutumiseen tai testaamisen määräaikoja noudattamattomien henkilöiden aktiiviseen etsimiseen tarvittavia resursseja. Poliisiviranomainen tarvitsee lisää resursseja selviytyäkseen tulevista virka-aputehtävistä. Lisäksi mainittakoon, että ennen jokaista

poliisin virkaan nimittämistä on tehtävä turvallisuusselvitys, jonka tekee Suojelupoliisi, ja jonka valmistuminen kestää yleensä kuukaudesta kuuteen viikkoon. Nykyisen ehdotuksen aikataulu aiheuttaa siis suuria käytännön haasteita.

Ehdotetun tehtävän odotettavissa oleva työtaakka ja nopea voimaantulo eivät anna Ahvenanmaan poliisiviranomaiselle mahdollisuutta valmistautua suunnitelmallisesti sille määrättäviin uusiin tehtäviin. Uudet tehtävät astuvat voimaan niin pian, että Ahvenanmaan poliisiviranomainen joutuu alkuvaiheessa pyytämään Poliisihallitukselta poliisihallinnosta Ahvenanmaan maakunnassa annetun tasavallan presidentin asetuksen (56/2020) 6 §:n mukaista virka-apua. Aikataulu ja tehtävien laajuus johtavat myös siihen, että sisäministeriön ja Ahvenanmaan maakunnan hallituksen välisessä kustannusten jaossa on tarpeen noudattaa asetuksen 2 §:ää, jotta Ahvenanmaan poliisiviranomaisella olisi mahdollisuus tehtävien suorittamiseen.

Jotta Ahvenanmaan satamat ja lentokenttä voitaisiin kattaa koordinoidusti ja prosessitaloudellisesti, olisi toivottavaa, että viranomaisten välistä työnjakoa pohdittaisiin poliisin, tullin ja rajavartioston johtoryhmässä, ja että Ahvenanmaan poliisiviranomainen saisi mahdollisuuden osallistua tähän koordinointiin.

Lopuksi

Koska lakiehdotus voi johtaa siihen, että ihmisiä voidaan käännyttää tai heidän vapautensa voidaan riistää perusteettomasti tai ilman välttämättömiä syitä, jos heidät määrätään eristykseen tai karanteeniin virheellisen positiivisen testituloksen perusteella, on kyseenalaista, onko lakiehdotus Suomen perustuslain 7 §:n ja terveydenhuollon eettisten periaatteiden mukainen. Lakiehdotuksessa ei myöskään ole säännöksiä siitä, miten testaus voidaan yhdistää karanteeniin. Koska testaus on tietyille henkilöille pakollista, sitä ei voi korvata karanteenilla. Sen sijaan testauksen yhdistämisen karanteeniin pitäisi olla mahdollista. Jos henkilö on itämisajan karanteenissa, testaamisen hyöty tartuntataudin leviämisen ehkäisemisen kannalta on hyvin pieni. Jos henkilö keskeyttää karanteenin kolmen vuorokauden kuluttua riskialueelta saapumisen jälkeen, on sen sijaan vaarana, että asianomainen henkilö on viruksen kantaja ja voi tartuttaa muita. On paljon tarkoituksenmukaisempaa ja turvallisempaa sekä huomattavasti vähemmän resursseja vaativaa suositella esimerkiksi seitsemän päivän karanteenia riskialueilta saapumisen jälkeen kuin ryhtyä kaikkien pakolliseen testaamiseen. Ahvenanmaa on syyskuusta 2020 alkaen suositellut seitsemän päivän vapaaehtoista karanteenia, rajoilla ei ole tehty testejä ja vapaaehtoisia testejä on tehty vain tietyille maahantulijaryhmille. Tällä strategialla epidemiatilanne on ollut hallittavissa. Maakunnan hallitus katsoo, että tämän mallin tulisi jatkua samoin poikkeuksin, jotka nyt koskevat Ahvenanmaata siten, että testausta ja karanteenia koskevia suosituksia voidaan sopeuttaa edelleen sellaiseen skenaarioon, jossa rajaesteet poistetaan, ja asianomaisten lähtömaiden vallitsevaan epidemiologiseen tilanteeseen. Mallilla on myös seuraavia selviä etuja:

- se vastaa paremmin Suomen hyväksymän ”vihreitä passeja” ja ”vihreitä maita” koskevan EU-sääntelyn tavoitetta Euroopan ja EU:n vapaan liikkuvuuden turvallisesta avaamisesta,
- se täyttää YK:n lasten oikeuksien sopimuksen vaatimukset ja mahdollistaa lakisääteisen tapaamisoikeuden toteutumisen siten, että lapsen etu, ei taloudelliset voimavarat, määrittää sen, ketkä lapset ja huoltajat voivat matkustaa rajojen yli siten, että lasten tapaamisoikeudesta ei tule luokkakysymys,
- se ottaa huomioon Ahvenanmaan erityisaseman rajaseutuna, jossa on tarpeen säilyttää perhesiteet ja sosiaaliset suhteet, mahdollistaa ulkomailla opiskelevien matkustaminen kotiin ja rajat ylittävä työmatkaliikenne ilman lisäkuluja, ja
- se on kohtuullisempi tartuntataudin ehkäisemisen kannalta ja sillä on vähemmän kielteisiä vaikutuksia Ahvenanmaan julkiseen talouteen.

Lopuksi maakunnan hallitus haluaa painottaa, että lakiehdotuksen systemaattiseen toimeenpanoon liittyy käytännöllisiä ja resursseja koskevia ongelmia Ahvenanmaalla, jossa on kolme kansainvälistä satamaa ja yksi lentokenttä. Ahvenanmaan poliisiviranomaisella ei myöskään ole tarkistusjärjestelmää eikä henkilöstöresursseja henkilötietojen käsittelyä ja Ahvenanmaalle saapuvien henkilöiden seuraamista ja mahdolliseen rikosoikeudelliseen vastuuseen saattamista varten, mikäli he eivät noudata sääntelyä. Maakunnan hallitus korostaa myös, että jos lakiehdotus toteutetaan, valtakunnan on vastattava sen kaikista kustannuksista, mukaan lukien testauskustannukset, koska näiden tehtävien ei ole ajateltu sisältyvän itsehallinnon rahoitukseen. Jos henkilöt itse joutuvat maksamaan matkustamiseen vaadittavasta testaamisesta ja todistusten hankkimisesta aiheutuvat kulut, vain sellaiset henkilöt, joilla on varaa, täysin rokotetut henkilöt tai sellaiset henkilöt, jotka ovat hankkineet todistuksen viimeisen kuuden kuukauden aikana sairastetusta covid-19-taudista, voivat tästä lähtien matkustaa rajojen yli. 14–15-vuotiaat lapset kärsisivät rajoituksista eniten, koska Suomen ja monien muiden maiden voimassa olevien rokotusjärjestysten mukaan heille ei edes tarjota rokotetta. Sen välttämättömyys, että sääntelyn ja henkilökohtaisen vapauden ja vapaan liikkuvuuden rajoitusten ehdotetaan olevan voimassa 31.5.2022 saakka, voidaan kyseenalaistaa erityisesti siksi, että Suomen ja muun Euroopan väestön rokotuskattavuus paranee nopeasti.

Maaneuvos Veronica Thörnroos

Ministeri Annette Holmberg-Jansson

TIEDOKSI

Ahvenanmaan maakuntapäivät, Itsehallintopoliittinen lautakunta, info@lagtinget.ax
Ahvenanmaan asioista vastaava ministeri Anna-Maja Henriksson, anna-maja.henriksson@om.fi
Kansanedustaja Mats Löfström, mats.lofstrom@eduskunta.fi
Valtioneuvoston kanslia, kirjaamo@vnk.fi
Heidi Kaila, Valtioneuvoston kanslia, heidi.kaila@vnk.fi
Janina Groop-Bondestam, oikeusministeriö, janina.groop-bondestam@om.fi
Viveca Arrhenius, sosiaali- ja terveysministeriö, viveca.arrhenius@stm.fi
Anne Kumpula, sosiaali- ja terveysministeriö, anne.kumpula@stm.fi
Maija Neva, sosiaali- ja terveysministeriö, maija.neva@stm.fi
Liisa Katajamäki, sosiaali- ja terveysministeriö, liisa.katajamaki@stm.fi
Ålands hälso- och sjukvård, info@ahs.ax
Ahvenanmaan poliisiviranomainen, registratur.aland@polisen.ax
Kim Westman, Ahvenanmaan merivartioaseman asemapäällikkö, kim.westman@raja.fi
Eva Enges, Maarianhaminan tulli, eva.enges@tulli.fi